

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA

(„Landbouw — Economisch Instituut“) Haag — Holland

Kryzys lat trzydziestych w Holandii wysunął na plan pierwszy ekonomiczne problemy rolnictwa. Samo tylko ulepszenie techniki nie było bowiem w stanie przeciwdziałać dłużej trudnościom, jakie napotykała gospodarka rolna. Oprócz tego w większym aniżeli poprzednio stopniu trzeba było dążyć do zmniejszenia kosztów produkcji poprzez racjonalne prowadzenie gospodarki. Pewna ilość postępowych rolników, rozumiejących, że na dalszą metę nie można gospodarować w odosobnieniu, połączyła się w rejonowe grupy badań gospodarczych. Celem tych badań, popieranych przez państwową służbę rolną, miało być pogłębienie i rozszerzenie możliwości zmniejszania kosztów produkcji na drodze wzajemnego porównywania poszczególnych przedsiębiorstw. Także i władze holenderskie, zmuszone przez stosunki międzynarodowe do zajęcia się zbytem i cenami produktów, usiłowały oddziaływać na obniżenie kosztów wytwarzania za pomocą ekonomicznego doradztwa.

Jednakże bez dobrej dokumentacji nie można było tego zrealizować. Na początku zaprojektowano więc odpowiedni „schemat rachunkowości dla rolnictwa i ogrodnictwa“. Tak zwane biura rachunkowości rolnej (włączone do prowincjonalnych organizacji rolniczych) miały, posługując się tym schematem, administrować na wstępie 120 gospodarstwami chłopskimi. Niestety schemat ten okazał się w praktyce zbyt skomplikowany.

Uproszczenia wprowadzone przez biura rachunkowości rolnej nie zabezpieczyły porównywalności wyników, co powodowało, że wspomniane schematy dostarczały materiał zbyt mało przydatny do analizy pod kątem potrzeb państwowej polityki cen.

Organizacje rolnicze dla współdzia-

łania w ustalaniu cen na ziemiopłody potrzebowały coraz więcej wiarygodnych informacji statystycznych. Początkowo materiały takie zbierane były przez pracującą dorywczo i okresowo komisje praktyków. Jednakże z powodu braku prawidłowych podstaw wyniki prac tych komisji były także zupełnie niewystarczające. Obok polityki cen istniało jeszcze wiele innych spraw z zakresu gospodarki i organizacji rolnictwa, dla których rozwiązania niezbędna była odpowiednia dokumentacja.

Także i ilościowa strona zagadnień gospodarczych zyskiwała w tych latach intensywnej działalności władz coraz większe znaczenie. Tak państwo, jak i organizacje rolnicze były mocno zainteresowane w szerszym rozwoju tego rodzaju badań.

Dla osiągnięcia określonej koncentracji (wysiłeków), a także i wydatnego rozszerzenia rolniczych badań gospodarczych opracowano odpowiednie projekty już w 1939 r. Projekty te zrealizowano w grudniu 1940 r. tworząc zespół roboczy o nazwie „Landbouw-Economisch Instituut“ (w skrócie LEI). Charakterystyczną cechą tego posiadającego stałą siedzibę w Hadze Instytutu Ekonomiki Rolnictwa jest to, że praktycznie od momentu założenia jest on przedsiębiorstwem społecznym na bazie parytetu rządu i zorganizowanego rolnictwa.

Instytut posiada zastrzeżoną prawnie oraz istniejącą faktycznie znaczną samodzielność, co gwarantuje obiektywność badań.

Rada naukowa instytutu, której poławę członków mianuje minister rolnictwa, podczas gdy pozostali pochodzą spośród rolników-praktyków, decyduje o tym, jakie prace i badania mają być realizowane, nie wtrąca się natomiast do czynności badawczych i opracowywania wyników badań. O tym rozstrzy-

ga mianowany przez radę naukową dyrektor instytutu. Dla ważniejszych działów pracy badawczej utworzono stałe komisje, które każdorazowo udzielają porad i wskazówek na temat metod i organizacji badań. W ten sposób można wyciągnąć korzyści z wiedzy i doświadczenia osób spoza LEI, a zarazem utrzymać pożyteczną łączność z placówkami państwowymi i organizacjami, których działalność praktyczna dotyczy tych samych dziedzin i zagadnień. Wspomniane komisje nie są jednakże upoważnione do oceny przygotowawczych opracowań i przyczynków. Wyniki badań przed ich zakończeniem sprawdza zespół specjalistów.

Odpowiedzialność za całość ponosi wyłącznie instytut. Dla zapobieżenia dublowania badań postanowiono skoncentrować w LEI studia i obserwacje z zakresu polityki agrarnej. W tym celu przekazano instytutowi wszystkie prace z tej dziedziny prowadzone dotychczas przez inne organizacje lub placówki państwowe. Niezależnie od tego, że rachunek kosztów produkcji i studia gospodarze zajmują czołowe miejsce, instytut poświęca także wiele uwagi i innym odcinkom, między innymi czynnikom, które wpływają na ukształtowanie się płać i cen, organizację rynku oraz na międzynarodowy handel. Oprócz tego instytut zajmuje się planami rozwoju rolnictwa uwzględniając przy tym obok technicznych i ekonomicznych także aspekty geograficzne oraz socjalne.

Problemy, które wchodzą w zakres pracy badawczej LEI, można podzielić na trzy współzależne grupy, a mianowicie: zagadnienia ogólnogospodarcze, zagadnienia ekonomiczno-socjologiczne i zagadnienia organizacyjno-gospodarcze.

W związku z tym instytut jest podzielony na odpowiednie działy, z tym tylko, że istnieją dwa działy dla badań organizacyjno-gospodarczych, a mianowicie jeden dla gospodarki polowej i jeden dla ogrodnictwa, podczas gdy rybactwo wyodrębniono w osobny dział. W tym ostatnim realizuje się wspomniane grupy tematów wyłącznie w odniesieniu do rybactwa. Oprócz tego istnieje ogólny pomocniczy dział dokumentacji i statystyki, który obsługuje wszystkie działy badawcze.

Najlepsze wyobrażenie o działalności instytutu da konkretny przegląd ważniejszych badań przeprowadzonych w ostatnich latach.

Z grupy zagadnień ogólnogospodar-

czych opracowuje się tematy dotyczące polityki handlowej, jak na przykład tematy związane z GATT (ogólny międzynarodowy układ taryfowo-handlowy), z międzynarodowym porozumieniem w sprawie pszenicy, z Beneluksiem i z planami utworzenia zachodnio-europejskiej wspólnoty rolniczej. W zakresie tego ostatniego zagadnienia zbadano w niektórych krajach konkretne poczynania na odcinku polityki rynku i cen. I tak ukazały się już rozprawy o Holandii, Belgii, Danii, Anglii, Francji, Szwecji i Szwajcarii.

Niedawno rozpoczęto pracę badawczą z zakresu finansowania różnych gałęzi gospodarczych, w których dużą rolę odgrywają spółdzielcze przedsiębiorstwa produkcyjne i handlowe.

Zagadnienia ekonomiczno-socjologiczne, jakie obecnie znajdują się w warsztacie, dotyczą między innymi badania małych gospodarstw rolnych na glebach piaszczystych, przy czym bierze się pod uwagę obok czynników demograficznych także i techniczno-rolne oraz ekonomiczne.

Głównym problemem jest szukanie możliwości korzystnego zatrudnienia nadwyżek siły roboczej w gospodarstwach rolnych oraz kierowanie większej, niż to ma miejsce obecnie, liczby młodzieży wiejskiej do pracy poza rolnictwem holenderskim. Postęp techniczny zapewnia znaczne oszczędności siły roboczej, a jednocześnie jest niezbędny do zaspokojenia wyższych wymogów stopy życiowej. Problem małorolnych chłopów stanowi w Holandii — podobnie jak w całej Europie — czołowe zagadnienie ekonomicznej polityki rolnej. Utrzymanie dzisiejszego stanu — przy braku poczynąń zabezpieczających — prowadzi do trwałego, względnego zubożenia, natomiast przy rozstrzygnięciach ochronnych — do stosunkowo drogiej produkcji artykułów spożywczych. W toku są także badania dotyczące robotników rolnych. Następnie w różnych rejonach kraju organizuje się, często przy współpracy ekonomiczno-technicznych instytutów prowincjonalnych, badania dotyczące poziomu stopy życiowej. W tym wypadku chodzi o stwierdzenie, na jakie czynniki podnoszące dobrobyt należy zwrócić szczególną uwagę.

Badania organizacyjno-gospodarcze pochłaniają mniej więcej połowę środków pieniężnych instytutu. Dzieje się to głównie dlatego, ponieważ dział ten posiada obszerną i kosztowną dokumentację. W biurach inżynierów rolnych

i przy ich pomocy personel księgowy instytutu prowadzi bardzo dokładną analizę kosztów, zbiorów oraz innych technicznych danych z około 2 500 gospodarstw prowadzących książki w różnych rejonach kraju. Ta dokumentacja w formie materiałów buchalteryjnych służy wielu celom. Zawiera ona:

- a) wyliczenia kosztów własnych prawie wszystkich produktów rolnych. Wyliczenia te dają indywidualnemu rolnikowi niezbędne wyobrażenie o wysokości kosztów wytwarzania oraz służą za podstawę polityki rynkowej i polityki cen w rolnictwie. Wysokość zapewnionych przez rząd minimalnych gwarancji, jak i średnie ceny niektórych głównych produktów ustala się w oparciu o wyliczone przez instytut koszty produkcji.
- b) określenie rentowności w różnych działach rolnictwa i ogrodnictwa, co umożliwia ocenę ich stanu i rozwoju;
- c) porównania i analizy przedsiębiorstw rolnych dokonywane dla uzyskania poprawy wyników gospodarowania. Analizy te wykazują bardzo duże różnice, które wynikają z różnych sposobów gospodarowania w przedsiębiorstwach o prawie identycznych możliwościach produkcyjnych. Porównanie gospodarstw wyjaśnia, gdzie znajdują się słabe punkty po-

szczególnych przedsiębiorstw. Rolna służba instruktorska opiera się w swojej pracy coraz szerzej i pełniej na danych z księgowości. W ramach kompleksowego badania gospodarstw usiłuje się również rozwiązywać różne specjalne zagadnienia, jak na przykład: opłacalność intensywnego sposobu produkcji pasz, problem koń czy traktor, udój ręczny czy mechaniczny i wiele innych. Zainteresowanie rolników i ogrodników porównywaniem oraz analizą przedsiębiorstw poważnie wzrasta.

Również i w dziedzinie rybactwa gromadzi instytut cenną organizacyjno-gospodarczą i ogólnoprodukcyjną dokumentację, która umożliwia rozwiązywanie wielu zagadnień.

Przy badaniach gospodarczych pracuje 250 osób, z których około 30 posiada wykształcenie akademickie.

Instytut bierze aktywny udział w rozwiązywaniu aktualnych problemów rolnictwa między innymi dlatego, ponieważ pracownicy naukowcy są doradcami wielu komisji rządowych i organizacji rolniczych.

Instytut usiłuje w tym stopniu, w jakim jest to możliwe, zwracać wraz z procentami wydatkowane na jego cele środki poprzez konkretną pomoc i czynny udział w rozwiązywaniu bieżących zagadnień.

*Z niemieckiego przetłumaczył
Michał Kosieradzki*